

УДК 657

Ткачук І. М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА

Як відомо від правильних, своєчасних і точних дій бухгалтера залежить ефективна діяльність підприємства. Проте навіть найбільш кваліфікований фахівець може допустити ненавмисну помилку, яка може призвести до негативних наслідків. Виходом з даної ситуації є страхування професійної відповідальності бухгалтера, яке може допомогти компенсувати фінансові наслідки від неправомірного рішення.

Ключові слова: відповідальність бухгалтера, професійна відповідальність, професійна діяльність, заподіяна шкода, страховий випадок, страхування.

Ткачук И. Н.

СТРАХОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ БУХГАЛТЕРА

Как известно от правильных, своевременных и точных действий бухгалтера зависит эффективная деятельность предприятия. Однако, даже самый квалифицированный специалист может допустить непреднамеренную ошибку, которая может привести к негативным последствиям. Выходом из данной ситуации является страхование профессиональной ответственности бухгалтера, которое может помочь компенсировать финансовые последствия неправомерного решения.

Ключевые слова: ответственность бухгалтера, профессиональная ответственность, профессиональная деятельность, причинен вред, страховой случай, страхование.

Tkachuk I.

INSURANCE PROFESSIONAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING

As known from regular, timely and accurate accounting operations of an enterprise depends efficient. However, even the most skilled professional can prevent inadvertent error that may result in negative consequences. The way out of this situation is an accountant professional liability insurance that can help offset the financial consequences of an unlawful decision.

Vidpovidno to drain the contract strahuvannya profesijnoi vidpovidalnosti insurance kompaniya pogodzuetsya in furrows zastrahovanoj richnogo sumarno limitu vidpovidalnosti vidshkodovati strahovalnikovu finansovy zbitok, Putting him abo yogo pratsivnikami tretim personages. So, strahuvannya profesijnoi vidpovidalnosti peredbachae strahuvannya

vidpovidalnosti accountant for naslidkami neoberezhnosti, nedoglyadu i profesiynih pomilok admitted at zdiysnenni profesiynoi diyalnosti, zaznachenoi in dogovori strahuvannya.

Key words: accountant liability, professional liability, professional activity, harmed, insured accident insurance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Страхування професійної відповідальності пов'язане із забезпеченням страхового захисту у зв'язку з висуненням претензій до фізичних осіб або підприємств, зайнятих виконанням своїх професійних обов'язків або наданим послуг, тобто основою відповідальності є професійна діяльність конкретної фізичної або юридичної особи.

Як відомо, у професійній діяльності навіть незначна помилка таких фахівців як бухгалтери, нерідко має суттєві наслідки і може призвести до відчутних фінансових або матеріальних втрат. В таких умовах розраховувати виключно на професіоналізм дещо легковажно, адже помилитися може навіть найкваліфікованіший фахівець. Відповідно, в даному випадку страхування професійної відповідальності, яке гарантує компенсацію нанесеного збитку, свідчить про сумлінність і повагу до інтересів клієнтів, а також викликає у останніх значно більше довіри.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. За міжнародною класифікацією страхування професійної відповідальності є окремим видом страхування загальногромадянської відповідальності, проте останнім часом воно все частіше розглядається як окремий вид в силу притаманних йому особливостей в частині формулювань умов страхування, андеррайтингу, оцінки ризику та способів врегулювання претензій.

В європейській практиці тривалий час відповідальність виникала лише за спричинення збитків особам, які перебували з професіоналом у договірних стосунках. Показовим є процес 1951 р. «Кандлер проти «Крейн Крістмас і Ко». Позивач придбав компанію на підставі наданої йому фінансової документації, підготовленої бухгалтерами компанії. Документація виявилася неточною, і позивач зазнав збитків. Його позов проти бухгалтерів було відхилено на тій підставі, що бухгалтери працювали на компанію і не мали жодних зобов'язань перед позивачем [3, с. 396].

За кордоном страхування професійної відповідальності набуло поширення в 1960-і рр., коли стала зростати правосвідомість людей і спростилася процедура пред'явлення позовів у суді. Так, в судову практику Великої Британії у 1963 р. було запроваджено «принцип Хедлі Бірні», який розширив професійну відповідальність на третіх осіб. Отже, якби процес відбувся не в 1951 р., а після 1963-о р., то бухгалтери були б визнані відповідальними. Таке розширене визначення відповідальності ствердилось в сучасній світовій практиці [3, с. 396].

В Україні страхування професійної відповідальності було запроваджено в 90-х рр. ХХ ст., при цьому страхування професійної відповідальності бухгалтерів залишається одним із найменш досліджених напрямів роботи страховиків та не набуло значного поширення серед страхувальників.

Цілі статті. Метою статті є дослідження особливостей страхування професійної відповідальності бухгалтера, як виду страхування майнових інтересів категорій осіб, які при виконанні професійної діяльності можуть завдавати шкоди третім особам.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У зарубіжній практиці страхування професійної відповідальності бухгалтера відноситься до числа найбільш поширених видів страхування. При цьому, відповідно до європейської термінології професійна відповідальність бухгалтера відповідає такому підвиду, як страхування від помилок і упушень (Errors and omissions insurance).

Страхування професійної відповідальності (Professional Indemnity) надає страховий захист від позовів з боку третіх осіб у зв'язку з помилками і упушеннями, зробленими страхувальником при виконанні службових обов'язків. Відповідно, метою даного виду страхування є захист «професіоналів» (professionals), тобто людей, які мають вищу освіту, володіють спеціальними знаннями і певною підготовкою.

За кордоном професійна діяльність бухгалтера характеризується в першу чергу такими особливостями:

- переважно розумовою працею, що ґрунтується на отриманій вищій освіті та пройдених відповідних стажуваннях;
- обов'язкова відповідність вимогам кодексів професійної честі чи інших етичних принципів.

Страховання професійної відповідальності може здійснюватися в добровільній і обов'язковій формах. У багатьох зарубіжних країнах воно проводиться в обов'язковій формі. Зокрема, таким фахівцям як бухгалтери, без укладання договору страхування професійної відповідальності здійснювати професійну діяльність забороняється. При цьому, страхувальниками можуть бути юридичні та дієздатні фізичні особи, які отримали ліцензію (сертифікат, свідоцтво, дозвіл і т.д.) на проведення професійної діяльності.

У вітчизняній практиці договори страхування професійної відповідальності укладаються:

-з фізичними особами, які мають кваліфікаційний сертифікат (свідоцтво) та право здійснювати діяльність з надання відповідних професійних послуг;

-з юридичними особами (підприємствами, фірмами та ін.), на страхування професійної відповідальності найманих працівників.

За згодою сторін у договорі страхування можуть бути встановлені максимальні суми виплат (ліміти відповідальності) за договором страхування в цілому (агрегатний ліміт), по кожному страховому випадку, по одній претензії.

Термін дії договору страхування професійної відповідальності бухгалтера, як правило один рік. В окремих випадках термін дії договору страхування може встановлюватися:

-на період дії ліцензії на професійну діяльність;

-на період проведення професійної діяльності за окремим договором з клієнтом;

-на інший період у межах терміну дії ліцензії на професійну діяльність, відповідно до договору страхування.

Страховий захист має чинність на території, передбаченій в договорі страхування.

Розмір страхового відшкодування визначається в межах встановленої договором страхової суми – ліміту відповідальності страховика (страхової компанії). Ліміти відшкодування по кожному страховому випадку на весь період дії договору страхування і на один страховий випадок встановлюються страховиком при укладенні договору страхування.

Для кожної групи професіоналів встановлюється перелік помилкових дій чи дається їх трактування.

Діяльність бухгалтера, відповідальність за яку покривається договором страхування, полягає в наступному:

- забезпечення відповідності здійснюваних господарських операцій законодавству, забезпеченні контролю за рухом майна і виконанням зобов'язань;

- забезпечення раціонального, економного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів та їх збереженням;

- формування облікової політики підприємства, в своєчасному поданні повної та достовірної звітності;

- достовірність здійснених фінансових і господарських операцій;

- здійснення (спільно з іншими підрозділами і службами) економічного аналізу господарсько-фінансової діяльності організації за даними бухгалтерського обліку і звітності з метою виявлення внутрішньогосподарських резервів, попередження втрат і непродуктивних витрат;

- всі види робіт, передбачені чинним законодавством, яке регламентує діяльність бухгалтерів.

СК «ORIANA» [2] пропонує страхування професійної відповідальності за ризиками, які пов'язані з виконанням посадових або професійних обов'язків, зокрема відповідальність бухгалтерів – за заподіяння шкоди третім особам у зв'язку з неналежним, некваліфікованим (за рахунок помилок і недогляду) здійсненням бухгалтерської діяльності.

ТзОВ «Allianz Україна» [1] покриває витрати за претензіями третіх осіб про відшкодування збитків, заподіяних ненавмисної помилкою, допущеної при здійсненні професійної діяльності бухгалтера, а саме:

- виявлення порушень встановлених правил оформлення і складання бухгалтерських та інших документів, а також невідповідності їх змісту законодавству України;

- порушення правил ведення обліку та складання звітності, нарахування і сплати податків та інших обов'язкових платежів і т.п.

Страховим випадком визнається факт настання відповідальності за заподіяну шкоду при здійсненні або внаслідок здійснення страхувальником своєї професійної діяльності через ненавмисні помилки, упущення, недоліки, халатність, помилкові дії та ін., і внаслідок якого виникає зобов'язання страхової компанії здійснити виплату страхового відшкодування потерпілим особам.

Варто зауважити, що страхове відшкодування поширюється тільки на майнову відповідальність страхувальника з чинним

законодавством і не поширюється на кримінальну та моральну відповідальність. Таким чином, страховик зобов'язується відшкодувати третім особам (юридичним або фізичним), які скористалися послугами страхувальника, прямі матеріальні збитки, що виникли в порядку правової відповідальності в період дії договору страхування в результаті страхового випадку, підтверджені необхідними документами і за наявності рішення суду. Порушення кримінальної справи відносно страхувальника припиняє вирішення питання про виплату страхового відшкодування.

Відшкодування підлягає виплаті за умови отримання страховиком від страхувальника всіх необхідних документів, що підтверджують причини та обставини настання страхового випадку та розмір завданого збитку третім особам.

Розмір страхового платежу (премії) визначається відповідно до страхового тарифу, розмір якого встановлюється в договорі страхування, виходячи з оцінки конкретного ризику, обраного ліміту відповідальності, терміну страхування, виду професійної діяльності, встановленої франшизи, кількості претензій, пред'явлених клієнту за останні роки та інших обставин, що впливають на ступінь ризику.

Враховуючи специфіку професійної діяльності бухгалтера, в більшості випадків для визначення суми збитку вимагається звернення до незалежного експерта. Витрати, пов'язані з їх роботою несе, як правило, страхувальник.

Головними перешкодами для подальшого розвитку ринку страхування професійної відповідальності бухгалтерів, з точки зору експертів в області страхування, є недосконалість судової системи та низька правова споживча культура.

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене слід відмітити, що існування страхування професійної відповідальності обумовлено можливістю пред'явлення майнових претензій до осіб, які зайняті виконанням своїх професійних обов'язків. Юридично можливість пред'явлення таких претензій зумовлена, або законодавством, або умовами договору. Майнові претензії можуть бути викликані недобросовісним виконанням професійних обов'язків, помилками, упущеннями, повністю виключити які в реальному житті бухгалтера майже неможливо.

1. Allianz Україна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://allianz.ua/ru/allianz-ukraina>
2. Страховая компания «ORIANA» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oriana.ua>
3. Страхування : підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. – К. : КНЕУ,